

På vandring i en värld utan slut

Vinden susar i björkarna, vattnet kvillar i en kall fjällbäck. Att vandra i Padjelanta är att fly vardagstristessen för en stund och hitta lugnet och lunken i naturen.

Att bre räkost på mackan med pekfingret är inte särskilt elegant, men det är just vad jag gör. Jag har glömt mina friluftsbestick hemma. Sitter i ett trist litet rum på vandrarhemmet i Ritsem, men utsikten genom myggfönstret är formidabel. Akka-fjället reser sig mäktigt på andra sidan den spegelblanka sjön. Det är alldeles stilla. Upptäcker att mina vandringsstavar är försvunna – var fasen har de tagit vägen? Och jag som har joxat så med dem på tåget, eftersom jag inte kunde få fast dem på ryggsäcken. Stålsatt mig för att inte glömma dem någonstans, och så har jag likafullt gjort just det, troligen på bussen från Gällivare. Attans. Jag äter lite hasselnötter och tittar på en urblekt väggplansch föreställande Sylmassivet i Jämtland 1973. Mina hemtrakter. Nu är jag typ sjuttio mil ytterligare norrut och ska vandra till Kutjaurestugan imorgon för att hälsa på min man som jobbar där som stugvärd. Det är andra gången i mitt liv som jag gör detta, dessutom ska jag gå ensam. Det pirrar svagt i magen.

I Ritsem bor det mest samer. Det är en knutpunkt för fjällvandring in i Padjelanta, Sarek och Stora Sjöfallets nationalpark. Tidigt nästa morgon brummar m/s Storlule över den enorma, reglerade sjön Akkajaure, rakt mot fjället som badar i solsken. Akka-massivet är säreget med sina både runda och spetsiga former, högt däruppe vilar glaciären i sin grusvagg, en dödlig plats utan rätt utrustning.

Från bryggan i Änonjalme är det två kilometer till Akkastugorna. På träspångarna ligger förvånansvärt många små klattar av färsk renskit. Fast inte en enda ren ser jag, hör bara lite kvitter och prassel i snåren. Väl framme vid stugplatsen, svettig och varm, blir jag insvept i en svärm av knott. Det blir snabbt olidligt, och jag flyr in till stugvärden. Marianne Mayer jobbar hela sommarsäsongen, för sjätte året i rad. 29:e säsongen totalt som stugvärd för Svenska Turistföreningen, både vinter och sommar. Hon är 69 år och fjällvan sedan barnsben. Bjuder på gott kokkaffe och limpsmörgås.

– Första gången jag var stugvärd kände jag direkt att detta var min grej. Att få träffa folk, kunna ha ögonkontakt med alla, hjälpa dem tillrätta – det är fantastiskt roligt, säger Marianne Mayer.

Hennes arbetsuppgifter består i att ta betalt av turisterna, se till att soporna töms och dassen är rena. Hämta vatten, diska och dona ska

besökarna göra själva. Dessemellan är Marianne ute på fjället och plockar bär, hämtar dagens post vid båten, löser korsord och sudoku i Allers som hon prenumererar på.

Sen blir man ju lite som oraklet i Delfi menar hon, turisterna frågar om allt mellan himmel och jord: Vad blir det för väder? Hur mycket vatten är det i jäkkarna? Vilken led är bäst att ta?

- Därför måste man också veta precis vad man pratar om, annars kan det bli farligt, säger hon.

Ett par dagar innan min ankomst dök ett tyskt par med ett litet barn upp, utrustade med gummibåt, barnvagn och mat för en månad. En landsman hade informerat dem om att det gick att köra barnvagn på de svenska fjällstigarna. Dessutom hade de tänkt ta sig fram med gummibåt längs älven Vuojatätno – även det en omöjlighet, fick de veta av Marianne. Hon har otaliga gånger kunnat konstatera att många inte begriper skillnaden mellan kartan och verkligheten.

- De blev väldigt besvikna, men bestämde sig för att bära båten och hela packningen upp till Kutjauresjön.

Jag kränger på mig ryggsäcken igen och travar vidare. Svetten har torkat och knotten är inte lika intresserade längre. När jag når hängbron över Vuojatätno förstår jag precis vad Marianne menar. Älven forsar fram, de turkosgröna vattenmassorna från fjällens jöklar är ett inferno under den svajande bron. Det är obehagligt. Ramlar man ner här är man dödens lammunge.

Efter bron får jag närmast kravla upp för en brant stigning och förbannar min usla kondition. Väl uppe kan jag se uppströms längs älven. Knappt någonstans flyter den lugnt. Akka ligger till vänster om mig, helt nära.

Det här är en annan värld. Fridfull och utan slut, långt borta från vardagslivets trista korrespondens med Försäkringskassan och Ica:s köer. Ingenting här påminner mig om mitt vanliga liv.

Nu väntar fjorton kilometers vandring innan nästa hållplats, som är Kisurisstugorna inne i Padjelanta. Jag traskar över spångar, genom dungar av björkskog och på steniga stigar där jag önskar att jag haft ett par stadiga kängor istället för mina gympaskor. Gummistövlarna gav mig skoskav. Ibland får jag lossa remmarna på säcken för att avlasta ryggen lite – trots att jag mest tagit med frystorkad mat så väger Bullens Pilsnerkorvar och tuberna med mjukost en del. Möter andra vandrare med jämna mellanrum, alla med likartade ansiktsuttryck: Koncentration. Trötthet i varierande grad. De flesta hälsar.

Luften är klar, huvudet känns liksom... *rent*. Dånnet från Vuojatätno följer mig som ljudet av ett snälltåg. Solen värmer ovanifrån, kepsen

skyddar men är också en svettfaktor. Har gummikåsan i byxfickan, för här och där rinner bäckar man kan släcka törsten med. Märker att jag ogärna stannar, för det känns skönt att hålla en jämn takt. Men tillslut måste jag kissa, får kränga av mig ryggsäcken och leta efter lämplig avskildhet, landskapet är så öppet. Dvärgbjörksriset sticker i ändan, får se upp så jag inte kissar på mina egna skor.

I början av en nedförsbacke sitter ett ungt danskt par som var med på bussen från Gällivare. Maten puttrar på deras stormkök, de är utan brådska och har nöjda ögon. Jag går förbi, ner till en liten rastplats vid ett vattendrag med namnet Jåkkjåkken, vilket betyder ungefär älvälven, och det är underbart att bli av med packningen. Så fort man stannar blir man nästan överväldigad av trötthet, vilket man inte känner på samma sätt när man är i rörelse. Något stormkök har jag inte, däremot ett par energikakor från Naturkompaniet, bestående enbart av frukt och nötter. Dem gnager jag i mig och dricker fjällvatten till. Tänker att jag ska äta mer ordentligt senare. Älven hörs inte längre, bara det kvillrande vattnet och ett milt sus i träden. De soliga fjällsidorna lyser genom bladverket och jag lägger mig på bänken i en enda lång utandning.

Akka börjar ligga bakom mig nu, istället syns det branta Niak och ännu närmare Kisurisfjället. Att inte ha sällskap på sin fjällvandring är märkvärdigt befriande. Tankarna far hit och dit, men ingenting får något direkt fäste i skallen och jag märker att livets små och stora bekymmer känns väldigt långt borta. Ingen finns det att gnälla inför heller, det är bara att mala på längs stigen och lyssna på sina egna andetag.

Vid älven Snuffjututis möter jag ett norskt par.

- Går du allene? frågar kvinnan och stannar till. De har tältat under ett skräckvälde av mygg och knott, och hon skakar på huvudet vid minnet.
- Terror, säger hon och går vidare efter sin man.

Nu har jag inte långt kvar till Kisuris, och efter en väldigt brant uppförsbacke känner jag mig helt färdig. Långsamt tar jag mig fram sista biten som går uppe på en ås nedanför själva fjället, och väl framme dunsar jag ned på förstutrappen, brer med darrande händer en macka med räkost (fast nu har jag hittat besticken) sen en till. Efter det stirrar jag katatoniskt rakt fram. Inifrån stugan hörs lite slammer, annars är allt lugnt. Det ömmar i fötterna, avbärarbältet har grävt rödflammiga fåror i mina höfter och en huvudvärk kommer sakta smygande. Inser att jag trots allt druckit för lite längs vägen. Det räcker inte att göra det bara när man är törstig.

Kisurisstugorna förvaltas av samerna, precis som alla stugor i Padjelanta. Stugvärden Stina Utsi ringer efter sina föräldrar som bor i vistet på andra sidan Kutjauresjön, man kan beställa båtskjuts av dem. Fast ingen svarar.

- Du kan vila medan du väntar, säger hon och brer ut ett renskinn på mossan utanför sin lilla stuga.

Tacksamt rasar jag ihop på fällan, hon sitter bredvid på en filt med sin treåriga dotter och vi börjar diskutera turisternas missöden i fjällvärlden. Jag berättar om tyskarna med gummibåten, som jag förresten inte sett röken av under vandringen.

- Jag träffade en kvinna som hade högklackat när hon skulle till Kebnekaise, säger Stina.

Jag kontrar med två tyskar som tvättade stjärten i STF:s diskbaljor, vilket jag hört berättas om. Vi skrattar men börjar få panikkänslor av knotten. Så blir det äntligen svar från samevistet och jag tvingas ta på mig ryggsäcken igen och gå ytterligare två kilometer ner till stranden. Tror att det ska kännas omöjligt, men det är konstigt vad snabbt man ändå repar sig. Moln av knott puffar upp ur björkrisen, och jag får gräva fram min mygghuva.

Samevistet på andra sidan Kutjauresjön är som en liten saga. Små stugor som man kan hyra och kåtor på den mjukaste mark, med fiskenäten prydligt upphängda och ett utekök där disken torkar på en stor stenskiva. Sameflaggan vajar lojt i vinden. Maria och Lars-Anders Utsi bor vanligtvis i Porjus, men under somrarna är de här, i närheten av renarna som sommarbetar ute på fjället.

- Men *hoja*, vad knott, utbrister Lars-Anders som precis kommit ner från fjället där han letat efter en kamera som en turist tappat.
- Så blev jag stucken av en geting rakt i huvet så jag tappade glasögonen. Det var inte lätt att söka efter dem utan glasögon.

Förutom fisk säljer de glödkakor i samevistet, och med detta i ryggsäcken går jag de sista två kilometrarna mot Kutjaurestugan. Stigen är halvt igenvuxen, den ringlar sig upp och ned och jag känner mig ledbruten. Men så äntligen står jag på förstubron.

Min man tycker jag ser pigg ut, vilket ter sig obegripligt. Men jag känner mig ytterst nöjd när jag installerar mig i hans lilla stugvårdsrum med övervåningssäng, minikök och lilla matbord. Jag får tortellini och Felix köttbullar i gräddsås, och förundras över hur gott det smakar.

En grupp turister med guide huserar i det andra rummet, de pratar och skrattar högljutt. Hallen är full av kängor. Jag går på darriga ben ner till jakken för att tvätta mig, på ett ställe mellan de två vattenfallen är

man osynlig för de som passerar hängbron. Det är chockerande 17 grader i vattnet på grund av sommarens värme, och känslan av att kunna lägga sig hel och hållen i vattnet, kunna tvätta håret utan att få kramp, är obeskrivlig. Värkande trötthet flyter bort med tvålskummet och ersätts av djup avslappning. Vattnet är strävt.

Under det fluffiga STF-täcket ligger jag och lyssnar. Genom myggfönstret hörs vattnet, och ett svagt surrande från massvis av knott som kryper omkring på det andra fönstret. Inte en enda av dem är intresserade av oss, trots att vi är så värnlösa härinne. De vill bara ut, till skillnad från mygg som inte bryr sig om var de är. Vad konstiga knott är ändå.

Publicerad i Göteborgs-Posten/Två Dagar